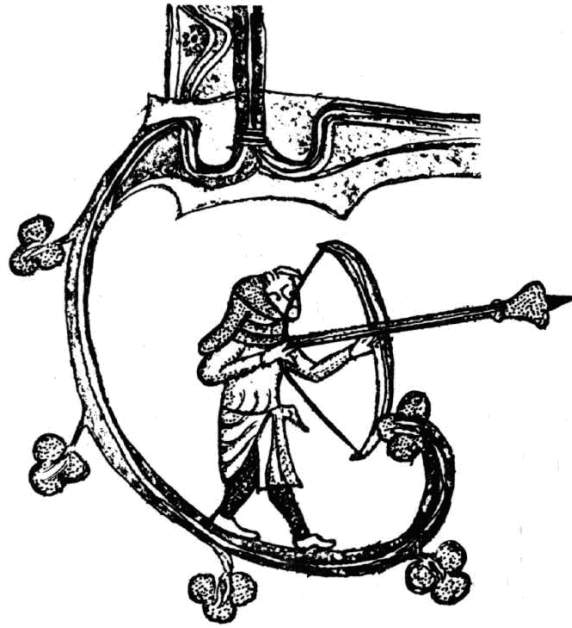


ΒΥΣΣΑΕ

ΓΛΩΣΣΑΙ



III / 2009

Glossa-info III – 2009

Glossa ry. on 1996 perustettu keskiajan opinto- ja tutkimusyhdistys. Yhdistyksen tarkoituksena on edistää keskiajantutkimuksen piirissä toimivien tutkijoiden ja opiskelijoiden yhteisiä etuja, lisätä itäisen ja läntisen Euroopan keskiaikaisen kulttuurintutkimuksen yhteistyötä, välittää keskiaikatietoisuutta yli tieteiden rajojen sekä kehittää alan tutkimusta ja opetusta Suomessa. Glossa järjestää esitelmä- ja seminaaritilaisuuksia, retkiä sekä antaa lausuntoja toimialaansa liittyvissä kysymyksissä. Toimimme aktiivisessa yhteistyössä mm. Historiallisen yhdistyksen ja Bysantin tutkimuksen seuran kanssa. Tällä hetkellä jäseninä on yli 100 tutkijaa ja opiskelijaa keskiajantutkimuksen eri aloilta.

Uusia jäseniä pyydetään ottamaan yhteyttä yhdistyksen sihteeriin Rose-Marie Peake-Liedes <rose-marie.peake-liedes@helsinki.fi>

Yhdistyksen jäsenmaksu:

Jäsenmaksu 15 e
Perustutkinto-opiskelijat 10 e
Yhteisöjäsen 20 e
Tilinumero: Nordea 200118 – 182589

Lisäksi tiedotamme toiminnastamme sähköpostilistallamme **glossa-list@helsinki.fi**, jolle voit liittyä lähettämällä viestin “subscribe glossa-list” osoitteeseen *majordomo@lista.tsv.fi*.

Hallituksen tavoitat osoitteesta: *glossa-ry@lista.tsv.fi*

Glossan kotisivu: *www.glossa.fi*

Glossae 3 – 2009

Glossae-lehden julkaisee
Keskiajatutkimuksen seura Glossa ry.
Lehti ilmestyy neljästi vuodessa.
Materiaali seuraavaa numeroa varten
pyydetään lähettämään viim. 4.12.2009 Tuija
Ainoselle, tainonen@chass.utoronto.ca.

Perustettu vuonna 1998, 11. vuosikerta.
Toimitus ja taitto: Tuija Ainonen
Määrä: 150 kpl
Helsinki, Yliopistopaino 2009
ISSN 1455-9153

Päätoimittajan pöydältä

Vapaaehtoistyöhön perustuvan seuramme toiminta on riippuvainen jäsenistönsä aktiivisuudesta – näin myös lehtemme sisällön tuottaminen. Toimitus vastaanottaa mielellään lyhyitä raportteja, selvityksiä, ilmoituksia ja mainoksia, jotka liittyvät jäsenistömmme mielenkiinnon kohteeseen: keskiaikaan. Kiitos kaikille avustanne.

Tuija Ainonen
päätoimittaja

Puheenjohtajan terveiset

Hyvä Glossan jäsen,

Toivottavasti sinulla on ollut mukava kesä! Minulle jää mieleen monta kivaa muistoa, joista kenties mieleenpainuvimmin oli uudistettu visiitti laholle laiturille, jolla kesällä 1990 luin *Ruusun nimeä* koulun kesälomalla. Kirja oli tulevaisuutta viitoittava elämys, ja olin niin uppoutunut lukemaani, että serkkuni tulla tömistellessä laiturille ja tipahtaessa puolesta välissä sen läpi, en huomannut tapahtunutta ennen kuin kirja joutui kosketuksiin veden kanssa. Tällä kertaa en uskaltanut kirjan kanssa rantakiveä pidemmälle.

Glossan syksyn ohjelma käynnistyy syyskuun myötä, lisätietoja löydät tästä lehdestä sekä yhdistyksen nettisivuilta osoitteesta <http://www.glossa.fi>. Syyskuussa FT Susanna Niirasen esitelmä sydänkeskiajan naistrubaduuriin teoksista ja maailmasta ja lokakuussa perehdymme idän ja lännen väliseen rajapintaan ”Orientin ihmeet: Euroopan ja idän kohtaamisista keskiajalla ja antiikissa” -teemaseminaarissa. Käykääpä myös tutustumassa juuri avattuihin, syyskuussa 2010 järjestettävän Authorities in the Middle Ages -konferenssin nettisivuihin! www.glossa.fi/authorities

Tervetuloa!

Sini Kangas

Puheenjohtaja

MIRATOR

<http://www.glossa.fi/mirator/>

Tieteessä tapahtuu

Kansainväliset julkaisut:

Approaches to Religion and Mythology in Celtic Studies. Edited by Katja Ritari and Alexandra Bergholm. (Cambridge Scholars Publishing 2008).

Auctoritate Papae. The Church Province of Uppsala and the Apostolic Penitentiary 1410-1526. Edited by Sara Risberg, introduction by Kirsi Salonen. Diplomatarium Suecanum Appendix. Acta Pontificum Suecica II. Acta Poenitentiariae (Stockholm, 2008). 520 pp.

Katajala-Peltomaa, Sari. *Gender, Miracles, and Daily Life. The Evidence of Fourteenth-Century Canonization Processes.* (Brepols 2009)

Methods and the Medievalist. Current Approaches to Medieval Studies. Edited by Marko Lamberg, Jesse Keskiäho, Elina Räsänen and Olga Timofeeva with Leila Virtanen. (Cambridge Scholars Publishing 2008).

Salonen, Kirsi and Schmutge, Ludvig. *A Sip from the "Well of Grace". Medieval Texts from the Apostolic Penitentiary.* (Catholic University of America Press 2008).

Toivanen, Hanna-Riitta. *The influence of Constantinople on Middle Byzantine architecture (843-1204). A typological and morphological approach at the provincial level.* Suomen kirkkohistoriallisen seuran toimituksia 202. (Suomen kirkkohistoriallinen seura 2007).

Kansalliset julkaisut:

Craughwell, Thomas J. *Barbaarien Valloitusretket.* (Karisto 2009).

Eskelinen, Kirsi. *Jacopo Bassano freskomaalarina. Cartiglianon ja Enegon kirkkojen freskot: konteksti, rekonstruktio ja tulkinta.* Suomen kirkkohistoriallisen seuran toimituksia 206. (Suomen kirkkohistoriallinen seura 2008).

Haldon, John. *Bysantin historia.* (Gaudeamus 2009).

Katajala-Peltomaa, Sari ja Raisa Maria Toivo. *Noitavaimo ja neitsytäiti.* (Atena 2009).

Lahtinen, Anu. *Pohjolan prinsessat - viikinkineidoista renesanssiruhetinattariin.* (Atena 2009).

Lamberg, Marko, Anu Lahtinen ja Susanna Niiranen (toim.). *Keskiajan avain*. (Suomen Kirjallisuuden Seura 2009.)

Litzen, Veikko. *Tie Nikeaan*. (Kirja-Aurora 2009).

Tarkiainen, Kari. *Sveriges Österland. Finlands svenska historia I*. (Svenska Litteratursällskapet 2008).

Uusimmat väitökset:

FM Elina Räsänen väitteli 5.9.2009 Helsingin yliopiston humanistisessa tiedekunnassa aiheesta *Ruumiillinen esine, materiaallinen suku - Tutkimus Pyhä Anna itse kolmantena - aiheisista keskiajan puuveistoksista Suomessa* (Embodied Object, Material Family. Late-Medieval Wood Sculptures Depicting Saint Anne with the Virgin and Child in Finland). Vastaväittäjänä on professori Jan von Bonsdorff, Uppsalan yliopisto, ja kustoksena on professori Ville Lukkarinen. Väitöskirja julkaistaan sarjassa Suomen Muinaismuistoyhdistyksen Aikakauskirja. Väitöskirjan tiivistelmä on luettavissa E-thesis-palvelussa.

FM Alexandra Bergholm väittelee 14.11.2009 Helsingin yliopistossa varhasirlantilaisen kirjallisuuden tutkimukseen liittyvästä aiheesta *The saintly madman: A study of the scholarly reception history of Buile Shuibhne*". Vastaväittäjänä toimii Prof. Máire Herbert (Dept. Of Early and Medieval Irish, University College Cork) ja kustoksena on professori René Gothóni.

APURAHA

Suomen Rooman-Instituutin toimintaa tukeva Villa Lanten ystävät ry jakaa vuosittain apurahan, joka on tarkoitettu väitöskirjaa varten Roomassa tehtävään tutkimukseen. Yhdistys julistaa haettavaksi 5000 euron suuruisen stipendin, joka on suunnattu jatko-opintojensa alkuvaiheessa olevalle tutkijalle. Väitöskirjan aihe voi liittyä arkeologiaan, historiaan, klassilliseen filologiaan, italialaiseen filologiaan tai taidehistoriaan. Stipendi on tarkoitettu tukemaan mm. aineiston hankintaa. Vapaamuotoiseen hakemukseen tulee liittää tutkimussuunnitelma sekä ansioluettelo. Hakemuksessa tulee selvittää, miksi oleskelu Roomassa on olennaista juuri tässä väitöskirjatyössä. Hakemukset pyydetään lähettämään 23.10.2009 mennessä osoitteeseen

Marja-Leena Hänninen, Viulutie 1 B 14, 00420 Helsinki. Lisätietoja:
marja-leena.hanninen@helsinki.fi.

Keskiaika keskellämme, viimeaikaisia uutisotsikoita

Naantalin kaivauksista lisävaloa keskiaikaan

Naantalin luostarikirkon kupeen kaivauksissa vuonna 2005 tehtiin runsaasti arvokkaita, keskiajan arjen esinelöytöjä, jotka kertovat koko maankin mittakaavassa merkittävää tietoa tuon ajan elämästä. Birgittalaisluostari perustettiin 1430-luvulla piispa Maunu Tavastin johdolla Raision Ailoisten kylän niemelle. Alueella myös munkkiluostari, jonka asukkaat toimivat nunnien hengellisinä ohjaajina ja hoitivat yhteyksiä ulkomaailmaan. Naantalin kaupunki perustettiin 1443 palvelemaan luostarin pyhiinvaeltajia ja muita matkalaisia. 200 - 300 asukkaan Naantali oli Suomen ensimmäinen "turistikaupunki". Naantalin kaivaukset olivat varsinainen arkeologinen aarreaitta, joissa löytyi runsaasti rahoja, metalliesineitä sekä käsitöihin liittyviä esineistöä. Vain Kökarista on aiemmin tehty vastaavanlaisia, luostarin elämää valottavia esinelöytöjä. Naantalin kirkkomaan luulöydöistä mielenkiintoisimpia ovat turskan jäänteet, jotka hämmensivät tutkijoita.

Kansalliskirjaston vanhin teos käännetään nykyaikaiseksi

Helsingin yliopiston tutkimusryhmä laatii Kansalliskirjaston vanhimmasta teoksesta modernin version ja käännöksen. Kyseessä on 1100-luvulta peräisin oleva latinankielinen lääketieteen oppi- ja käsikirja *Theorica Pantegni*, jonka on kirjoittanut 1000-luvulla elänyt munkki Constantinus Africanus. Teos on osa *Liber Pantegni*-teosta, joka on ensimmäinen latinan kielellä kirjoitettu lääketieteen yleisesitys ja käännösmukaelma arabiankielisestä, aikansa johtavasta lääketieteen käsikirjasta.

Iissä löytyi yli 200 ihmisen luut

Iissä Pohjois-Pohjanmaalla on tehty merkittävä arkeologinen löytö. Kaleva verkkosivuillaan, että Iin Haminan kaivauksilla on löydetty jo yli 200 ihmisen luut. Niiden arvellaan olevan peräisin 1400–1500-luvuilta. Kaivausten johtaja Titta Kallio-Seppä museovirastosta sanoo Kalevassa, että näin laajat löydökset kyseiseltä aikakaudelta ovat harvinaisia. Arkeologisia kaivauksia tehtiin tänä kesänä 13 paikkakunnalla.

Snappertunassa merkittäviä arkeologisia löytöjä

Raaseporin linnan läheisellä laajalla Grönborgin peltoalueella Snappertunassa on tehty merkittäviä arkeologisia löytöjä. Esiin on tullut mm. arvoituksellisia puurakenteita ja kivirakennelmia, jotka saattavat olla asumusten perustuksia. Metallietsinharrastaja löysi myös humoristisen puisen ihmisfiguurin, jollaista paikalla olleet asiantuntijat eivät aiemmin olleet nähneet. Hahmo näyttää miehen alavartalolta. Vastaavanlaisia veistoksia on keskiajalla ollut, mutta Suomessa niihin ei ole aiemmin törmätty eikä niiden käyttötarkoitus ole selvillä. Grönborgin alueen kaivauslöydöt on toimitettu Kansallismuseoon konservoitaviksi. Viimevuotisista kaivauksista löytyi mm. kannuksia ja muita hevosiin liittyviä esineitä. Raaseporin linnaa ja sen ympäristöä on tutkittu viime vuodesta lähtien arkeologisissa kaivauksissa. Grönborgin peltoalueelta löytyi jo 1960-luvulla kaksi kaivoa, ja niistä toisesta arvokas Danzigissa valmistettu tinakannu. Myös linnan ympäristön maakartoitusta on tehty ja etsitty linnaa kiertänyttä paaluvarustusta.

Saaristomereltä löytyi 1200-luvulla uponnut laiva

Suomen merialueella on satoja tutkimattomia hylkyjä. Aluksia on vajonnut eniten Saaristomereen, ja suuresta osasta tiedetään vain sijainti. Museoviraston meriarkeologit tutkivat parhaillaan Nauvossa 1200-luvulla haaksirikkoutuneen aluksen uppoamispaikkaa. Storskärin saariryhmään päättyi keskiajalla erään puolalaisen, saksalaisen tai tanskalaisen aluksen ja sen noin 10 hengen miehistön taival. YLE:n haastatteleman Museoviraston tutkijan Stefan Wessmanin mukaan on täysin mahdollista, että alus on ollut matkalla Suomeen, sillä Turku oli syntymässä siihen aikaan. Wessmanin mukaan toinen vaihtoehto on, että alus on ollut rannikkoa pitkin matkalla lännestä itään. Hylyn jäänteet nostettiin viime kesänä, ja uppoamispaikka on meriarkeologian yksikön tämän kesän tärkein kenttätyökohde. Aluksen lasti kartoitetaan neljä viikkoa kestävässä kaivauksissa. Aluksen keramiikasta on jo voitu varmentaa uppoamisajankohta 1200-luvun loppuun.

Mikkelistä löytyi tuhatvuotisia hopeaheloja

Museoviraston arkeologisissa kaivauksissa Mikkelissä on tehty merkittävä kalmistolöytö. Mikkelin Tuukkalassa jo aiemmin tutkituksi luullulta alueelta paljastui rautakauteen ja varhaiskeskiaikaan ajoittuvia ruumishautoja ja niiden esineitä. Luulöytöjen lisäksi kaivauksilta on saatu talteen esimerkiksi pieniä hopeasolkien kappaleita, hopeaheloja, pronssisia vyönsolkia ja veitsi, jotka ajoittuvat vuosille 1000 - 1200. Käynnissä olevat arkeologiset tutkimukset liittyvät alueella tehtäviin kaukolämpöverkon rakennustöihin. Viimeksi Tuukkalasta löydettiin hautoja vuonna 1938, kun paikalla kaivettiin perustuksia kalmistosta kertovalle muistomerkillle. Tuukkalasta on löydetty 80 hautaa.

Turussa esitellään luulöytöjä

Turun Aboa Vetus & Ars Nova -museon näyttelyssä on esillä 800 kiloa luuta. Arkeologiset eläinten luulöydöt kertovat keskiajan ihmisten elämästä. Turussa kaupunkikaivauksia on tehty erityisesti keskiaikaisessa Luostarikorttelissa 1990-luvulta lähtien. Esille on nyt ensimmäistä kertaa koottu mittava määrä luuta tutkimusajalta. Näyttelytiedot pohjaavat pääosin arkeologi Auli Tourusen luututkimuksiin. Näyttelyssä eläimen ja ihmisen suhde niveltyy myös tekstien kuten vanhojen asiakirjojen avulla.

* * * * *

Konferenssiraportti:

Medeltidsforskningens ljusnande framtid är vår? Dies Mediaevalis i Tammerfors 11–12.10.2008

Den nationella medeltidskonferensen Dies Mediaevalis firade ett hejdundrande 20-årsjubileum i den universitetsstad, där konferensen ursprungligen anordnades för första gången. Konferensen har traditionellt arrangerats vartannat år och denna gång stod Tammerfors universitet i ordningen att ansvara för de praktiska arrangemangen. Även denna gång hade tiotals inhemska forskare och doktorander samlats för att behandla olika teman i mångvetenskaplig anda. Bakom arrangemangen fanns förutom Tammerfors universitetets Historiska institution även det nationella forskarnätverket Glossa ry. Trots att årets konferens inte hade lockat så många föredragshållare med arkeologiskt tema, var det ändå mycket givande att få ta del också av vad olika teman som medeltidsforskningen idag överlag sysslar med.

Christian Krötzl öppnade den tionde konferensen genom tiderna med ett kort tal, där han redogjorde för de senaste tjugo åren av medeltidsforskning i Finland. Han är en av dem, som var med första gången som ung doktorand. Själv kunde man konstatera i sitt stilla sinne att det var för tio år sedan man själv som studerande deltog i ”DM”, då i Tavastehus. Tema för årets sammankomst var nätverk, vilket har varit ett trendigt och tillräckligt allmänt tema att kunna behandlas ur olika synvinklar både med tanke på dagens forskning samt på valet av ämnen. Detta fungerade väl som en introduktion som följdes av Anja-Inkeri Lehtonens inlägg om finländska teologers studier i Paris på 1400-talet. Eva Ahl-Waris presenterade sitt forskningshistoriska tema kring klostren i Finland, varefter Markus Hiekkänen höll ett inlägg om sina nyaste hypoteser gällande de medeltida stenkyrkorna i deras kontext. Det är möjligt att influenserna till byggandet härstammar från de tyska områdena, anser han. Efter en intressant första session var det dags för sedvanligt kaffe och skapande av forskarnätverk i pausen.

Lördagens andra session behandlade föremålskultur i förhållande till nätverk. Elina Räsänen presenterade Annaskulpturer utgående från temat i sin kommande doktorsavhandling. Jaakko Tahkokallio presenterade ett kodikologiskt tema förlagt till Frankrike, medan Ilkka Leskelä höll ett mycket givande inlägg han själv kallade ”skrivbordsarkeologi”. Han har nämligen stiftat bekantskap med brevväxlingen mellan kyrkans män och borgare i Åbo, Stockholm och Lübeck angående restaureringen av Åbo domkyrka på 1510-talet. Nätverk och kontakter dessa aktörer emellan resulterade i att nya takplåtar av koppar slutligen kunde sändas till Åbo –troligen blev restaureringsarbetet dock inte färdigt.

Efter lunchen var man tvungen att välja mellan de två eftermiddagssessionerna. Jag valde att lyssna till forskare, vas ämnen tangerade språk och litteratur – det är annars något man ofta måste lämna utanför sitt intresseområde på grund av tidsbrist, till vardags. Sessionens teman behandlade olika slag av nätverk i det tidigmedeltida samhället: Harri Hihnala presenterade kulturkontakter i Heimskringla och Inka Moilanen talade om retoriken kring makt och religion i anglosaxiska England, medan Jesse Keskihahos inlägg

handlade om receptionen av ett av Augustinus verk i Paris omkring år 800 och Sirpa Aalto avslutade den givande dagen med att presentera sin forskning kring hur handel och gästfrihet i förhållande till status uttrycks i de isländska kungasagorna.

Kvällsprogrammet anordnades i museicentret Vapriikki. Christian Krötzl roade konferenspubliken med att läsa upp olika skrivelser i pressen från slutet av 1980-talet, som fortfarande framhöll medeltidens ”dunkel”. Tillfället fick en extra nyans av att Glossa ry. delade ut sitt pris, ”Den ljusa medeltiden”, till en etablerad medeltidsentusiast, för att betona den positiva synen på medeltiden som man önskar skall finnas med i forskningen och samhället idag. Priset tillföll denna gång kyrkohistorikern Maiju Lehmijoki-Gardner, som är expert på bl. a. medeltidens fromhet och kvinnlig mystik. Priset har tidigare erhållits av Pauli Annala, Jukka Korpela och Tuomas M. S. Lehtonen.

Söndagens program var digert: förmiddagens session innehöll en mängd intressanta teman kring vardagens och maktens nätverk. Jenni Kuuliala presenterade sin folkloristiska forskning kring dopet som magisk rit. Ville Vuolantos inlägg handlade om hans forskningshistoriska granskning av barnamord i förhållande till kristendomens ankomst. Rolf Enander beskrev problem och fynd gällande en biografisk synvinkel på Hemming Gadhs tid i Rom. Päivi Maaranen gjorde en efterlängtd presentation om sitt stora projekt att forska i maktens medeltida landskap och manifestation. Hennes omfattande arbete har inneburit en granskning av de medeltida stenkyrkornas läge i förhållande till byarna och borgarna. Hon har bl.a. kommit fram till att de äldsta kyrkorna ofta är nära havet och vid olika knutpunkter för kommunikationsleder. Det kommer att bli mycket givande att få höra mera om hennes forskning när den väl blivit klar. Dagens sista föredrag hölls av Päivi Räisänen, som forskar i anabaptisternas hemliga nätverk i 1500-talets tyska områden.

Konferensen avslutades med samma tematik som den inleddes: en återblick på själva medeltidsforskningen igår, idag och i framtiden. En panel bestående av Jukka Korpela, Marko Lamberg, Anu Lahtinen, Sini Kangas, Markus Hiekkänen och Christian Krötzl framförde sina mångskiftande synvinklar på medeltidsforskningens läge i Finland. Allmänt kunde man konstatera att en ny forskningsboom vuxit fram, lever och mår bra inom många discipliner (inte minst historisk arkeologi) sedan den senast legat på sparlåga under 1970- och 1980-talen, då den föregående generationen med bl.a. Jalmari Jaakkola, Birgit Klockars och Jarl Gallén m.fl. redan hade upplevt sina mest produktiva år. Dock finns det en hel del att önska även inför framtiden. Till exempel upplevs universitetens resursfördelning som en oroväckande faktor liksom även svårigheterna med att få finansiering för mer omfattande, långlivade projekt. Som en glädjande avslutning fick vi dock höra, att DM kommer att fortleva: Joensuu tog sig an arrangerandet av nästa stora sammankomst år 2010. Vi fick därmed åka hem med en förvissning om att ljuset, som råder inom medeltidsforskningen, fortsätter att ge liv åt alla ivriga inom branschen – att få oss att fortsätta med våra respektive teman i samma goda anda som hittills.

*Eva Ahl-Waris
Fil.mag., doktorand, Helsingfors universitet
eva.ahl-waris@helsinki.fi*

konferenssiraportti:

Uskontoa ja osallistumista Tampereella

Tampereen yliopistolla järjestettiin torstaista lauantaihin 20. – 22.8.2009 järjestyksessään neljäs antiikin ja keskiajan tutkimukseen keskittyvä *Passages from Antiquity to the Middle Ages* -konferenssi, jonka alaotsikkona oli tällä kertaa *Religion, Society and Participation*. Konferenssin tavoitteena oli tarkastella muun muassa uskonnollisia rituaaleja ja niiden merkitystä arkielämässä, sukupuolten rooleja sekä ”virallista” ja ”epävirallista” uskonnollisuutta. Sessioita konferenssissa oli kaikkiaan yksitoista, ja näiden lisäksi viimeisenä päivänä järjestettiin loppukeskustelu, jossa mietittiin konferenssissa esiin nousseita teemoja sekä konseptin tulevaisuutta.

Tämän vuoden *Passages*-konferenssin sessioissa hyvin suuren roolin sai nimenomaan arkipäivän uskonnollisuus ja siihen osallistuminen. Sessioissa käsiteltiin muun muassa uskonnon julkisuutta ja yksityisyyttä, jatkuvuuteen, perheeseen ja sukupuoleen liittyviä kysymyksiä sekä maanpäällisen ja tuonpuoleisen rajoja. Ajallisesti liikuttiin antiikin Kreikasta aina 1500-luvulle, ja maantieteellisesti papereiden painopisteet vaihtelivat Espanjasta Baltiaan ja Välimereltä aina Islantiin saakka. Keynote-esitelmät kuultiin professori Elizabeth A. Castellilta, apulaisprofessori Celia Schultzilta ja professori Gábor Klaniczaylta.

Kolmipäiväisen ohjelman asiaosuus oli sängen tiivistähtinen, mutta vapaa-ajan vietolle ja iltatilaisuuksillekin jäi onneksi aikaa. Torstai-iltana kaikki vieraat oli kutsuttu yhdessä samanaikaisesti järjestetyn *Dante and Transgression* -seminaarin osallistujien kanssa Raatihuoneen vastaanotolle, mistä ilta jatkui perinteiden mukaisesti Finlaysonin alueella. Myös laitoksen vastaanotto, kaupunkikävely ja konferenssi-illallinen kuuluivat ohjelmaan. Sunnuntaina muutamat vieraat osallistuivat vielä Hattulan Pyhän Ristin kirkkoon ja Hämeen linnan järjestetylle ekskursiolle. Asiantuntevien opastusten ohella linnan alueella päästiin näkemään myös toisenlaista harrastuneisuutta, sillä Hämeen linnan keskiaikamarkkinat osuivat samalle viikonlopulle, ja niinpä osa ekskursiota kului arkkitehtuurin lisäksi turnajaisia katsellen.

Passages-konferenssien voimavara mutta myös haaste on tyypillisesti ollut niiden monialaisuus. Paitsi että konferenssi pyrkii monitieteellisyyteen (edustettuna on yleensä ollut historian lisäksi ainakin filologia, taidehistoria ja antropologia), tuo poikkeuksellisen pitkä ajallinen jatkumo luonnollisesti mukanaan myös hyvin vaihtelevia teemoja. Vastaavaa keskittymistä yhtäläisyyksiin ja eroavaisuuksiin antiikin ja keskiajan välillä ei juuri muualla tehdä. Lukuisien uusien näkökulmien esilletuomisen lisäksi näin pitkän aikavälin tarkastelu yhden konferenssin aikana tuo kuitenkin mukanaan omat haasteensa. Vaikka loppukeskustelussa oltiin yksimielisiä siitä, että tällainen lähestymistapa on erittäin palkitseva, pohdittiin myös mahdollisuuksia kehittää tulevia konferensseja niin, että vuoropuhelu antiikin- ja keskiajantutkijoiden välillä lisääntyisi entisestään.

Jenni Kuuliala

Tampereen yliopisto, Historiatieteen ja filosofian laitos

International Congress on Medieval Studies

Kalamazoo 7.-10.5.2009

Järjestyksessä 44. kansainvälinen keskiajan tutkimuksen kongressi Kalamazoossa Michiganissa kokosi yli 3 200 osallistujaa Western Michigan Universityn kampukselle. Olimme molemmat Kalamazoossa ensimmäistä kertaa, ja aikaisemmista konferenssikokemuksistamme huolimatta tapahtuman mittasuhteet tuntuivat ensi alkuun varsin hämmäntäviltä. Tätä ei yhtään helpottanut kampuksen laajuus ja kongressin levittäytyminen usean kilometrin säteelle: navigointiin yhdestä sessiopaikasta toiseen tarvittiin sekä kartta että runsaasti aikaa.

Suomalaisedustus oli kongressissa pieni: omiemme lisäksi ohjelmasta löytyi vain yksi suomalaisnimi, Teemu Manninen Tampereen yliopistosta, jota emme kuitenkaan tapahtumassa kohdanneet. Neljän päivän aikana ohjelmassa oli kaikkiaan 615 sessiota, joista käytännössä noin 50 oli meneillään samanaikaisesti. Kongressiohjelmaan perehtyminen ja itseä kiinnostavien sessioiden valitseminen etukäteen vaati siis huolellista paneutumista ohjelmakirjaseen 240 sivuun. Perinteisten esitelmäsessioiden lisäksi tarjolla oli myös paneeleita, workshopeja, roundtable-keskusteluita sekä performansseja. Tapahtuman laajuuden huomioon ottaen on ymmärrettävää, että esitelmien kirjo ja akateeminen taso oli varsin vaihteleva. Itsenäisten tutkijoiden sekä jatko-opiskelijoiden määrä oli huomattava, ja lisäksi ohjelmassa oli useampia sessioita myös perustutkinto-opiskelijoille.

Vaikka kongressilla ei ollut yleistä kokoavaa teemaa, tietyt aihealueet kuitenkin nousivat ohjelmassa esiin. Eurooppalaisesta näkökulmasta kiinnitti erityisesti huomiota keskiajan opettamista sekä keskiaikaa kuvaavaa populaarikulttuuria käsittelevien sessioiden määrä. Toisena aiheena korostui digitaalisten aineistojen käyttö sekä erilaisten digitaalisten apuvälineiden luomat mahdollisuudet keskiajan tutkimuksessa. Muilta osin aihepiirit vaihtelivat huomattavasti, transgender-tematiikasta Danteen ja kognitiivisesta kirjallisuudentutkimuksesta magiaan. Aihealueiden kirjo näkyi myös sessioiden järjestäjissä: edustettuina olivat niin International Boethius Society, International Anchoritic Society, kuin MEARCSTAPakin (Monsters: The Experimental Association for the Research of Cryptozoology through Scholarly Theory and Practical Application).

Omalta osaltamme edustimme yllpeästi Suomen Keltologista Seuraa, joka oli organisoinut kongressiin yhden session otsikolla ”Irish Texts and their Transmission”. Alexandran esitelmän lisäksi sessioon osallistui puhujia Cambridgestä sekä St. Louisin yliopistosta, Katjan toimiessa puheenjohtajana. Sessio sai erityistä huomiota osakseen, kun American Society of Irish Medieval Studies:in puheenjohtaja mainitsi sen erikseen illallispuheessaan esimerkkinä nuoren polven tutkijoiden innovatiivisesta tutkimuksesta.

Katja esitelmöi pohjoismaisin voimin järjestetyssä sessiossa, jonka aiheena oli ”Between Understanding and Construction: Sanctity in the North”. Session puheenjohtaja ja yksi puhujista olivat islantilaisia, toisen puhujan tullessa Oslost. Hagiografian tutkimukseen liittyen Katjaa kiinnosti erityisesti St. Louisin ja Notre Damen yhteisvoimin järjestämä roundtable-keskustelu, jossa eri laitosten jatko-opiskelijat kertoivat kokemuksistaan

hagiografiaa narratiivisena teologiana käsittelevältä kurssilta. Muilta osin mielenkiintoista antia tarjosivat myöskin sessiot liittyen puhtauskäsitteisiin uskonnollisessa ja maagisessa ajattelussa, suremisrituaaleihin, sekä varhaiskeskiaikaisten kommentaarien editointiin. Keltologiseen tutkimukseen keskittyneiden sessioiden taso oli mielestämme hienoinen pettymys: positiivisena poikkeuksena mainittakoon kuitenkin esitelmä, jossa ansiokkaasti kuvailtiin erään varhaisirlantilaisen parodisen tekstin ruokaterminologian kääntämisen ongelmia.

Kongressin ohjelma oli erittäin tiivis. Varsinaisten sessioiden lisäksi pitkin päivää oli eri organisaatioiden business tapaamisia, joista Katja osallistui Hagiography Societyn järjestämälle lounaalle. Iltaisin olisi ollut mahdollisuus nauttia erilaisista esityksistä ja elokuvanäytöksistä, mutta pääasiallisesti iltaohjelma keskittyi kuitenkin vastaanottojen ympärille. Vastaanottojen merkitys korostui erityisesti, koska kampuksella ei ollut minkäänlaista baaria, johon osallistujat olisivat voineet kokoontua. Kuten kaikissa konferensseissa, verkostoituminen sekä sosiaalinen kanssakäyminen oli keskeinen osa tapahtuman antia. Vaikka ilmaisen viinitarjoilun äärellä uusien tuttavuuksien solmiminen onkin helppoa, kongressiin yksin lähtevälle voi välillä tulla tapahtuman koon vuoksi orpo olo.

Tapahtuman järjestelyt toimivat yleisesti ottaen hyvin ja kaikki pysyi kiitettävästi aikataulussa. Leedsin tavoin Kalamazon kirjamyynä oli monipuolinen ja laaja. Kauempaa tulleita osallistujia ilahdutti erityisesti monien kustantajien tarjoama pakkaus- ja postituspalvelu, jolla ostokset sai vaivatta kotiin. Yliopiston kampuksella tarjottu majoitus saattaisi saada tottuneen Leedsin-kävijänkin pöyristymään, etenkin jos joutuu jakamaan tuntemattoman kanssa kahden huoneen välisen kylpyhuoneen, jonka ovea ei saa lukkoon. Yliopiston ruokalan anti oli kelvollista ja periamerikkalaiseen tyyliin painottunut makeiden jälkiruokavaihtoehtojen runsaaseen valikoimaan. Ainoat kävelyetäisyydellä sijaitsevat vaihtoehdot ruokalalle olisivat olleet kampuksen pikaruokapaikat.

Antoisan kokemuksemme perusteella voimme suositella Kalamazoossa käyntiä kaikille keskiajantutkijoille. Lähtemistä suunnittelevien on kuitenkin muistettava, että ilmoittautumisprosessi on aloitettava jo hyvissä ajoin. Sessioiden järjestäjien on lähetettävä ehdotuksensa (joissa ei vielä ole session puhujia) jo edellisen vuoden toukokuussa, ja yksittäisten puhujien on ilmoitauduttava sessioiden järjestäjille syyskuun puoleenväliin mennessä. Matkaan kannattaa varata aikaa pysähtymiseen Chicagossa, josta matkaa Kalamazoon voi jatkaa lentäen tai junalla. Itse totesimme junan olevan toimiva ja edullinen vaihtoehto, joka matkan keston huomioon (2h 40min) ottaen tuntuu suomalaisittain myös järkevämmältä.

Lisätietoja kongressista sekä ilmoittautumisohjeet löytyvät osoitteesta
<http://www.wmich.edu/medieval/congress/>

*Alexandra Bergholm & Katja Ritari
Uskontotieteen laitos, Helsingin yliopisto*

SEEING, HEARING, READING AND BELIEVING

Authorities in the Middle Ages

**International Conference
Helsinki, Finland
20 – 23 of September 2010**

Call for Papers

The Latin word *auctoritas* means not only authority and influence, but more generally opinion, encouragement, decree or example. The concept thus resonates deeply in the study of social structures, communication or religious culture, for instance. Who had *auctoritas*, and how? How was influence built and maintained, how was it lost? How was authority contested? What about model and precedent?

Glossa - the society for medieval studies in Finland is arranging with the Helsinki Collegium for Advanced Studies the multidisciplinary conference SEEING, HEARING, READING AND BELIEVING. AUTHORITIES IN THE MIDDLE AGES in Helsinki, 20-23 September 2010. The organisers seek proposals for papers on the topic of authorities in the Middle Ages. Themes include (but are not limited to) authority/-ies in politics, military history, trade and communication, intellectual history, art and literature as well as religious conformism, adaptation and dissidence. We invite explorations of exercise of authority in different spheres of life, as well as of medieval meditations on the nature of authority, or of the authority of texts and traditions. The conference welcomes researchers across all scholarly fields and disciplines.

Confirmed keynote speakers include Professor David Abulafia (University of Cambridge), Professor Sverre Bagge (University of Bergen) and Professor Albrecht Classen (University of Arizona).

We welcome working papers from established researchers, doctoral students and those working on their Master's thesis. Please send proposals for individual papers of twenty minutes or for whole sessions of three papers with contact details and a 200 word abstract to Tuija Ainonen, at tuija.ainonen@helsinki.fi by 15 December 2009.

Description

Seeing, Hearing, Reading and Believing. Authorities in the Middle Ages will be arranged in Helsinki 20-23 September 2010. This international conference seeks to offer a multi-disciplinary forum for researchers and academics, enhance interdisciplinary discussion, promote scholarly networking, and set up an innovative platform for scholars who engage with questions of power and authority.

The conference is aimed at established researchers, doctoral students and those working on their master's thesis in medieval history or art history, archaeology, theology, philosophy or literature. Conference sessions will be open to the public. The conference will be held in English.

The conference is organised by Glossa, the Society for Medieval Studies in Finland, the Helsinki Collegium for Advanced Studies (HCAS) and the Written Culture in Medieval Finland -Project at the University of Helsinki.

Selected conference papers will be published as a refereed theme issue in **Mirator**, an electronic open access journal on medieval studies.

Kansainvälinen kollokvio:

Urban Decline in the Byzantine Realm

Helsinki 25.09.2009 klo 10:00

Bysantin tutkimuksen seura, Historian laitos (HY) ja Suomen Ateenan-instituutti järjestävät Tieteiden talolla (Kirkkokatu 6, sali 505) Helsingissä kansainvälisen kollokvion aiheesta '*Urban Decline in the Byzantine Realm*'. Tapahtuma on maksuton.

10:00 - 12:00

Mika **Kajava**, University of Helsinki: *Inscriptions and Urban Context in Byzantium*

William **Bowden**, University of Nottingham: *The Archaeology of Early Byzantine Decline in the Southern Balkans*

Klaus **Belke**, Österreichische Akademie der Wissenschaften, Institut für Byzanzforschung: *The Development of Towns in Northwestern Asia Minor during Late Antiquity*

12:00 - 12:30 kahvitauko

12:30 - 13:45

Fabio **Guidetti**, Scuola Normale Superiore di Pisa: *Urban Continuity and Changes in Late Roman Antioch*

Richard **Alston**, Royal Holloway, University of London: *Urban Transformation in the East from Byzantium to Islam*

13:45 - 14:45 lounastauko

14:45 - 17:00

Kalle **Korhonen**, University of Helsinki: *Linguistic Identity in the Towns and Countryside of Byzantine Sicily*

Ekaterina **Nechaeva**, The State Hermitage Museum, St. Petersburg: *Ransom or Plunder? Devastation – Redemption Alternative for the Imperial Cities in Late Antiquity*

Peter **Clark**, University of Helsinki: *Byzantine Towns in Comparison to West European Towns in the Middle Ages*

TULEVAA OHJELMAA:
Lokakuun seminaari:

**"ORIENTIN IHMEET:
EUROOPAN JA IDÄN KOHTAAMISIA KESKIAJALLA JA ANTIIKISSA."**

Tutkijakollegium, Fabianinkatu 24, 1. krs sali 136,
torstai 22.10. klo 14-17.30

Seminaari tarkastelee idän ja lännen välistä rajapintaa tieteen, taiteen ja materiaallisen kulttuurin näkökulmasta. Miten toisaalta mielikuvat ja toisaalta konkreettiset elinolosuhteet määrittivät kulttuurien kohtaamista? Millaisina kulttuurien väliset rajat hahmottuivat ja miten niitä vahvistettiin? Entä silloin, kun rajat hämärtyivät, limittyivät, laajenivat tai muodostuivat kokonaat uudennäköisiksi?

14:15 SESSIO 1 (puheenjohtaja *Jesse Keskiäho*, HY)

Mika Hakkarainen (HY): TBA (Kulttuurien raja-alue: 1400-luvun osmani-imperiumin hallinnollisen kulttuurin vaikutus kristittyjen elinolosuhteisiin 1400-luvun Thesprotiassa)
Miikka Tamminen (TaY): Ristiretkeläisten degeneroituneet jälkeläiset: Latinalaisen idän epäpuhtaus 1200-luvulla
Jukka Korpela (JoY): TBA

Kahvit

16:15 SESSIO 2 (puheenjohtaja *Sini Kangas*, HCAS)

Nadja Johansson: Rabbi Abraham Ibn Ezra astrologisen tiedon ja tradition välittäjänä ja opettajana Etelä-Ranskassa 1100-luvun puolivälissä
Antti Peltonen (TaY): Kuvitelmat idästä unelmana tulevasta - myöhäiskeskiaikainen

Kutsu:

Glossa r.y.:n sääntömääräinen vuosikokous

27.10.2009 kello 18:00
Tieteiden talo

Tervetuloa!

Syyskuun esitelmä:

Susanna Niiranen: : Keskiaikaiset naistrubaduurit - trobairitz

22.9.2009 klo 18.00

Tieteiden Talo, Kirkkokatu 6, sali 405

Esitelmä perustuu Susannan väitöskirjaan *Les valeurs sociales dans les textes trobairitz du XII-XIIIe siècle* (Women troubadours' social values in Old Occitan texts of twelfth and thirteenth century).

Susanna Niiranen toimii tutkijana Suomen Akatemian huippututkimusyksikössä *Philosophical Psychology, Morality and Politics* (PMP) sekä Suomen Akatemian projektissa *Medieval States of Welfare*.

Seuraa myös yhdistyksen **Tapahtumakalenteria** : www.glossa.fi

Sieltä löytyy ajankohtaisin tieto mm. seuraavista suunnitteilla olevista tapahtumista:

Jouluseminaari 2009 yhdessä Keltologian yhdistyksen kanssa

Keskiakakenkinen Elokuvailta alkuvuodesta 2010

KONFERENSSIT:

13 – 16.5.2010	International Congress on Medieval Studies. Kalamazoo.
12 – 15.7.2010	International Medieval Congress. Leeds.
20 – 23.9.2010	Seeing, Reading, Hearing and Believing. Authorities in the Middle Ages. Helsinki.

SKS mainos – koko sivu

2

Punainen viiva?

Onko osoitetarrassasi punaväriä? Punainen väri on ystävällinen muistutuksemme jäsenmaksun kiireellisyydestä. Pyydämme muistutuksen saaneita maksamaan jäsenmaksuna viivyttämättä yhdistyksen tilille katkeamattoman jäsenyyden varmistamiseksi. Muistattehan käyttää viitenumeroa, joka löytyy osoitetarrasta.

Tilinumero: Nordea 200118 – 182589

Maksukategoriat:

- Jäsenmaksu 15 e
- Perustutkinto-opiskelijat 10 e
- Yhteisöjäsen 20 e

Sisältö:

Glossa-info	2
Päätoimittajan pöydältä	2
Puheenjohtajan tervehdys	3
Tieteessä tapahtuu	4
Keskiaika keskellämme	6
<i>Ahl</i> , Eva: Konferenssiraportti: <i>Dies Medieuales</i> , Tampere 2008	7
<i>Kuuliala</i> , Jenni: Konferenssiraportti: <i>Passages IV</i> , Tampere 2009	11
<i>Bergholm</i> , Alexandra ja <i>Katja Ritari</i> : Konferenssiraportti: <i>Kalamazoo</i> 2009	12
CFP: Seeing, Hearing, Reading and Believing. Authorities in the Middle Ages 2010 ..	14
Kansainvälinen kollokvio: <i>Urban Decline in the Byzantine Realm</i>	16
Tulevaa ohjelmaa	17

Glossa r.y.
Tieteiden talo
Kirkkokatu 6
00170 Helsinki